ੴ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਸੰਪਾਦਨਾ ਦਾ ਪੂਰਨ ਵ੍ਰਿਤਾਂਤ ।

लेखक : स. जसबीर सिंघ

क्रांतिकारी गुरू नानक देव चैरिटेबल ट्रस्ट, चण्डीगढ़
Website : www.sikhworld.info

नोटः यहां दी गई सारी जानकारी लेखक के अपने निजी विचार हैं। यह जरूरी नहीं कि सभी लेखक के विचारों से सहमत हों।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਸੰਪਾਦਨਾ ਦਾ ਪੂਰਨ ਵ੍ਰਿਤਾਂਤ ।

ਭੂਮਿਕਾ

੧. ਸਿੱਖ ਜਗਤ ਦੇ ਵਰਤਮਾਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ (ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ) ਦੀ ਚਾਰ ਸੌਵੀਂ ਵਰੇਗੰਢ ਦੇ ਸ਼ੁਭ ਅਵਸਰ ਤੇ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਬੁੱਧੀ ਜੀਵਿਆਂ ਦੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਜਗਿਆਸਾ ਉਤਪੰਨ ਹੋਣੀ ਸੁਭਾਵਿਕ ਹੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕਿਹੜੀਆਂ ਪ੍ਰਸਥਿਤੀਆਂ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਆਧੁਨਿਕ ਵਿਚਾਰ ਵਾਲੇ ਇੱਕ ਮਹਾਨ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀ ਉਤਪਤੀ ਹੋਈ ?

੨. ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿੱਚ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਵਿੱਚ ਪਰੋਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ ?

੩. ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿੱਚ ਉਹ ਕਿਹੜਾ ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ ਜੋ ਮਨੁੱਖਤਾ ਨੂੰ ਅਨੇਕਤਾ ਤੋਂ ਏਕਤਾ ਵਿੱਚ ਬਦਲ ਸਕਦਾ ਹੈ ?

੪. ਇਹ ਗ੍ਰੰਥ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਗਿਆਨਿਕ ਯੁਗ ਦੀਆਂ ਗੰਭੀਰ ਸਮਸਿਆਵਾਂ ਦਾ ਹਲ ਅਪਣੇ ਵਿੱਚ ਸਮੋਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ?

੫. ਇਹ ਗ੍ਰੰਥ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਮਾਨ ਨ ਹੋਣ ਤੇ ਵੀ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪੂਜਣਯੋਗ ਅਤੇ ਆਦਰਯੋਗ ਹੈ?

੬. ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਅਨੁਸਾਰ 'ਸ਼ਬਦ ਗੁਰੂ' (ਗਿਆਨ) ਦੇ ਅਲੌਕਿਕ ਸਿਧਾਂਤ ਨੇ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਨੁੱਖੀ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਇੱਕ ਨਵੀਂ ਦਿਸ਼ਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ?

੭. ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿੱਚ ਨਿਰਾਕਾਰ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਪਰਮੇਸ਼ਵਰ, ਦਿਵਯ-ਜੋਤੀ ਨੂੰ ਇਸ਼ਟ ਮੰਨ ਕੇ ਸਹਿਜ ਸਰਲ ਵਿਧੀ ਦੁਆਰਾ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਧਿਆਤਮਿਕ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਸੰਭਵ ਹੋ ਗਈਆਂ ਹਨ ?

੮. ਭਟਕੀ ਹੋਈ ਮਨੁੱਖਤਾ ਨੂੰ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸ਼ਾਂਤਿ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿੱਚ ਦੂਜੇ ਸੰਪਰਦਾਵਾਂ ਦੇ ਧਾਰਮਿਕ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਕੀ ਕੀ ਤੁਲਨਾਤਮਿਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਈਆਂ ਹਨ ?

੯. ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਤਿ-ਪਾਤਿ ਪ੍ਰਥਾ ਤੋਂ ਉੱਪਰ ਉਠ ਕੇ, ਵਰਣ-ਆਸ਼ਰਮ ਬਿਹੂਨ ਸਮਾਜ ਦੀ ਸਿਰਜਨਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸਹਾਇਕ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਮਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਪ੍ਰਸਾਰ ਕਰਦੀ ਹੈ?

੧੦. ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿੱਚ ਗ੍ਰਸਤ ਆਸ਼੍ਰਮ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਸਭ ਤੋਂ ਉਤਮ ਕਿਉਂ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਤਾਂ ਲਵੋ ਤੇ ਪੜ੍ਹੋ ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਸੰਪਾਦਨਾ ਦਾ ਪੂਰਨ ਵ੍ਰਿਤਾਂਤ ।

ਪੰਡਿਤ ਵਿਸ਼ੰਬਰ ਦੱਤ ਜੀ

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੰਬਰ ਦੱਤ ਨਾਮ ਦੇ ਪੰਡਤ ਜੀ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਨਾਲ ਕਾਸ਼ੀ ਨਗਰ ਤੋਂ ਆਏ। ਗੁਰੂਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਇੱਕ ਵਿਦਵਾਨ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਆਦਰ ਕੀਤਾ। ਪੰਡਤ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਥੇ ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਲਈ ਸ਼ਾਸਤਰਾਂ ਦੀ ਕਥਾ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ। ਗੁਰੂਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਵਿਚਾਰ ਨਾਲ ਕਿ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਤੁਲਨਾਤਮਿਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਤੋਂ ਗਿਆਨ ਮਿਲ ਸਕੇ, ਪੰਡਤ ਜੀ ਨੂੰ ਆਗਿਆ ਦੇ ਦਿੱਤੀ। ਪੰਡਤ ਜੀ ਹਰ ਰੋਜ਼ 'ਗਰੁੜ ਪੁਰਾਣ' ਦੀ ਕਥਾ ਕਰਨ ਲੱਗੇ। ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਵਧੇਰੇ ਲੋਕ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਦਾ ਗਿਆਨ ਸਰਵਨ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾ ਨੂੰ ਪੰਡਤ ਜੀ ਦੁਆਰਾ ਸੁਣਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਕਥਾ ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਰੋਧੀ ਅਤੇ ਅਵਿਗਿਆਨਕ ਲੱਗੀ। ਕਈ ਸਿੱਖ ਤਾਂ ਕਥਾ ਦੇ ਪ੍ਰਸੰਗਾਂ ਤੇ ਅਨੇਕ ਸ਼ੰਕੇ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦੇ ਅਤੇ ਕਈ ਅਜੀਬ ਸੁੰਦਰਭਾ ਤੇ ਹੱਸ ਪੈਂਦੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੰਡਤ ਜੀ ਖਿਝ ਪੈਂਦੇ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਤਰਕ ਦਾ ਕੋਈ ਸਹੀ ਜਵਾਬ ਤਾਂ ਹੁੰਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਬਸ ਉਹ ਕੇਵਲ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਤਸੱਲੀ ਦੇਣ ਦਾ ਅਸਫਲ ਯਤਨ ਕਰਦੇ ਕਿ ਸ਼ਾਸਤਰਾਂ ਦੀਆਂ ਗਲਾਂ ਤੇ ਸ਼ੱਕ ਜ਼ਾਹਰ ਕਰਨਾ ਠੀਕ ਨਹੀਂ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਚਾਈ ਸਮਝ ਕੇ ਮੰਨ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਪੰਡਤ ਵਿਸ਼ੰਬਰ ਦੱਤ ਜੀ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਵਿਵੇਕਪੂਰਨ ਤਕਰਸ਼ੀਲ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਟਿੱਕ ਨਾ ਸਕੇ ਅਤੇ ਹਾਸੇ-ਵਿਅੰਗ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣ ਗਏ। ਮਜ਼ਬੂਰ ਹੋ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 'ਗਰੁੜ ਪੁਰਾਣ' ਦੀ ਕਥਾ ਅੱਧ-ਵਿਚਾਲੇ ਹੀ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਗੁਰੂਦੇਵ ਜੀ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਲੱਗੇ, "ਮੈਨੂੰ ਆਗਿਆ ਦਿਉ ਕਿ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਨਿਵਾਸ ਸਥਾਨ ਕਾਸ਼ੀ ਤੋਂ ਕੁਝ ਹੋਰ ਗ੍ਰੰਥ ਮੰਗਵਾ ਲਵਾਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਥਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਾਂ ਜਿਸ ਨਾਲ ਇਥੋਂ ਦੀ ਸਥਾਨਕ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕਰ ਸਕਾਂ ।" ਗੁਰੂਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਆਗਿਆ ਦੇ ਦਿੱਤੀ। ਪੰਡਤ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਪਿਤੰਬਰ ਦੱਤ ਨੂੰ ਕਾਸ਼ੀ ਭੇਜਣ ਲਈ ਤਿਆਰੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਉਸਨੇ ਗੁਰੂਦੇਵ ਜੀ ਤੋਂ ਰਸਤੇ ਦੇ ਖਰਚ ਲਈ ਧਨ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਵੱਡੀ ਰਕਮ ਲਈ ਅਤੇ ਸ਼ੁਭ ਮਹੂਰਤ ਕੱਢ ਕੇ ਸਭ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਪੂਜਾ-ਪਾਠ ਕੀਤੇ। ਫਿਰ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਨਗਰ ਦੇ ਬਾਹਰ ਛੱਡਣ ਚਲੇ ਗਏ। ਰਾਹ ਵਿਚ ਇੱਕ ਗਧਾ ਹਿਣਕ ਪਿਆ। ਪੰਡਤ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਅਪਸ਼ਗਨ ਮੰਨ ਲਿਆ ਅਤੇ ਬਾਪ-ਬੇਟਾ ਦੋਵੇਂ ਵਾਪਸ ਪਰਤ ਆਏ।

ਪੰਡਤ ਜੀ ਦਾ ਲੜਕਾ ਰਾਹ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਵਾਪਸ ਆ ਗਿਆ, ਇਹ ਪਤਾ ਲੱਗਣ ਤੇ ਗੁਰੂਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਪੰਡਤ ਤੋਂ ਇਸ ਦਾ ਕਾਰਨ ਪੁਛਿਆ ? ਪੰਡਤ ਜੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਗ੍ਰਹਿ-ਨਸ਼ੱਤਰਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖ ਕੇ ਸ਼ੁਭ ਮਹੂਰਤ ਕਢਿਆ ਸੀ ਪਰ ਰਾਹ ਵਿਚ ਇੱਕ ਗਧੇ ਦੇ ਹਿਣਕਣ ਨਾਲ ਅਪਸ਼ਗਨ ਹੋ ਗਿਆ, ਇਸ ਲਈ ਅਸੀਂ ਵਾਪਸ ਆ ਗਏ। ਇਹ ਸਪਸ਼ਟੀਕਰਨ ਸੁੱਣ ਕੇ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਹਾਸਾ ਪੈ ਗਿਆ ਅਤੇ ਹੱਸ-ਹੱਸ ਕੇ ਸਾਰੇ ਲੋਟ-ਪੋਟ ਹੋਣ ਲੱਗੇ। ਫਿਰ ਗੁਰੂਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਪੰਡਤ ਜੀ ਤੋਂ ਪੁੱਛਿਆ "ਕੀ ਇੱਕ ਗਧੇ ਦਾ ਹਿਣਕਣਾ ਵਧੇਰੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਅਤੇ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਹੈ, ਤੁਹਾਡੇ ਸ਼ੁਭ-ਮਹੂਰਤ ਦੇ ਪੂਜਾ-ਪਾਠ ਨਾਲੋਂ ? ਇਕ ਗਧੇ ਦਾ ਹਿਣਕਣਾ ਇੱਕ ਸਹਿਜ ਕਿਰਿਆ ਹੈ, ਕੀ ਉਹ ਪੂਜਾ-ਪਾਠ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਘਟਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ? ਜੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪੂਜਾ-ਪਾਠ ਤੇ ਏਨਾ ਵੀ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡੀ ਸੁਣਾਈ ਕਥਾ ਤੇ ਕਿਸੇ ਦਾ ਕੀ ਭਰੋਸਾ ਹੋ ਸਕੇਗਾ ?" ਇਸ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦਾ ਜਵਾਬ ਪੰਡਤ ਜੀ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸੁਝਿਆ, ਉਹ ਆਪਣਾ ਹੀ ਮੂੰਹ ਲੈ ਕੇ ਬੈਠ ਗਏ। ਗੁਰੂਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਿਤ ਕਰਕੇ ਕਿਹਾ, "ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਪੰਥ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਿਰਾਰਥਕ ਕਰਮ-ਕਾਂਡਾਂ ਤੋਂ ਉਪਰ ਹੈ। ਆਉ ! ਤੁਹਾਨੂੰ ਉਸ ਦਾ ਇੱਕ ਵਿਵਹਾਰਿਕ ਰੂਪ ਦਿਖਾਈਏ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਤੁਰੰਤ ਇੱਕ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਸੰਗਲਾ ਦੀਪ (ਸ੍ਰੀ ਲੰਕਾ) ਜਾਉ, ਉਥੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਇੱਕ ਪੁਸਤਕ ਹੈ, ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਥੋਂ ਦੇ ਸਥਾਨਕ ਬੁੱਧ ਭਿਕਸ਼ੂਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਗੋਸ਼ਟੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪੁਸਤਕ ਸੰਗ੍ਰਹਿਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਉਸ ਪੁਸਤਕ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਆਉ । ਤੁਰੰਤ ਸਿੱਖ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਸਤ-ਬਚਨ, ਮੈਂ ਹੁਣੇ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ, ਗੁਰੂਦੇਵ। ਉਹ ਸੀਸ ਝੁਕਾ ਕੇ ਤੁਰਨ ਲੱਗਾ। ਗੁਰੂਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ, "ਰਾਹ ਦੇ ਲਈ ਕਿਸੇ ਖਰਚ ਆਦਿ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਤਾਂ ਦਸੋ ।" ਸਿੱਖ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ ਤੁਹਾਡਾ ਅਸ਼ੀਰਵਾਦ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਹੈ, ਜਿਥੇ ਵੀ ਮੈਂ ਪਹੁੰਚਾਂਗਾ, ਉਥੇ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਸਿੱਖ ਮੈਨੂੰ ਹਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਦੇਣਗੇ। ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਚੇਲੇ ਪੂਰੇ ਭਾਰਤਵਰਸ਼ ਵਿਚ ਫੈਲੇ ਹੋਏ ਹਨ।" ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਅਸ਼ੀਰਵਾਦ ਦੇ ਕੇ ਵਿਦਾ ਕੀਤਾ।

ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਇਹ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਦੂਤ ਲਗਭਗ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨਿਆਂ ਵਿਚ ਸੰਗਲਾ ਦੀਪ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ। ਜਦੋਂ ਉਥੋਂ ਦੇ ਸਥਾਨਕ ਨਰੇਸ਼ ਨੂੰ ਮਾਲੂਮ ਹੋਇਆ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਉੱਤਰਾਧਿਕਾਰੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿਚ ਲਿਖਵਾਈ ਪੁਸਤਕ ਮੰਗਵਾਈ ਹੈ ਤਾਂ ਨਰੇਸ਼ ਨੇ ਸਿੱਖ ਦਾ ਹਾਰਦਿਕ ਸੁਆਗਤ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਦੇ ਆਦਰ-ਸਤਿਕਾਰ

ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਕਸਰ ਨਾ ਛੱਡੀ। ਸੰਗਲਾ ਦੀਪ ਦੇ ਤਤਕਾਲੀਨ ਸ਼ਾਸਕ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀਆਂ ਵਿਚ ਜਾਂਚ ਕਰਵਾਈ ਪਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਗੋਸ਼ਟੀ ਵਾਲੀ ਪੁਸਤਕ ਨਹੀਂ ਮਿਲੀ, ਉਹ ਕਿਤੇ ਗੁੰਮ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਸੀ। ਅਖੀਰ ਵਿਚ ਸ਼ਾਸਕ ਨੇ ਬੁੱਧ ਭਿਕਸ਼ੂਆਂ ਦੁਆਰਾ ਰਚੀ ਇੱਕ ਪੁਸਤਕ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿੱਤੀ, ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਂ 'ਪ੍ਰਾਨ-ਸੰਗਲੀ' ਸੀ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਬੁੱਧ ਭਿਕਸ਼ੂਆਂ ਦੁਆਰਾ 'ਪ੍ਰਾਣਾਯਾਮ' (ਯੋਗਾ ਦਾ ਨਾਮ) ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਵਿਧੀਆਂ ਆਦਿ ਲਿਖੀਆਂ ਸਨ। ਇਹ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਕੇ ਨਰੇਸ਼ ਨੇ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਵਿਦਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਨਾਲ ਹੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਨਾਮ ਇੱਕ ਚਿੱਠੀ ਦਿੱਤੀ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਸਨੇ ਮੁਆਫੀ ਲਈ ਲਿਖਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਗੁਰੂਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਅਮਾਨਤ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਨਹੀਂ ਰੱਖ ਸਕਿਆ, ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਉਸ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਦੁੱਖ ਹੈ।

ਇਹ ਪੁਸਤਕ ਲੈ ਕੇ ਲਗਭਗ ਛੇ ਮਹੀਨਿਆਂ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਵਾਪਸ ਆ ਗਿਆ। ਗੁਰੂਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਉਹ ਚਿੱਠੀ ਪੜ੍ਹੀ ਅਤੇ ਉਸ ਪੁਸਤਕ ਨੂੰ ਵਾਚਿਆ ਤੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਇਹ ਰਚਨਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਦੇ ਉਲਟ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਦਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਕੋਈ ਮਹਤੱਵ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਨੂੰ ਅਗਨੀ ਭੇਂਟ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਦੀ ਸੁਆਹ ਬਿਆਸਾ ਨਦੀ ਵਿਚ ਜਲ-ਪ੍ਰਵਾਹ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤੀ।

ਆਦਿ ਬੀੜ (ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ) ਦਾ ਸੰਕਲਨ

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਕੁਝ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਸਿੱਖ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਏ ਅਤੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਲੱਗੇ ਕਿ ਗੁਰੂਦੇਵ ਜੀ ਤੁਹਾਡੇ ਦੁਆਰਾ ਰਚਿਤ ਬਾਣੀ ਅਤੇ ਪਹਿਲੇ ਚਾਰ ਗੁਰੂਆਂ ਦੁਆਰਾ ਰਚਿਤ ਬਾਣੀ ਦਾ ਜਦ ਅਸੀਂ ਅਧਿਐਨ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਮਨ ਨੂੰ ਸ਼ਾਂਤੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਤੁਹਾਡੇ ਭਰਾ ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਿੰਥੀਚੰਦ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਮਿਹਰਬਾਨ ਦੁਆਰਾ ਰਚਿਤ ਕਾਵਿ ਮਨ ਨੂੰ ਚੰਚਲ ਕਰ ਦੇਂਦੇ ਹਨ ਅਥਵਾ ਅਭਿਮਾਨੀ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਦਾ ਕੀ ਕਾਰਨ ਹੈ ?

ਇਹ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਸੁਣ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਗੰਭੀਰ ਹੋ ਗਏ ਅਤੇ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਚੁਪ ਰਹਿਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ "ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ, ਤੀਸਰੇ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕਰ ਗਏ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਥਨ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਮਨੁੱਖ ਆਪਣੀ ਹੋਂਦ ਨੂੰ ਮਿਟਾ ਕੇ ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਵਿਚ ਅਭੇਦ ਹੋ ਜਾਵੇ ਅਰਥਾਤ ਸੱਚ ਵਿਚ ਸਮਾ ਜਾਵੇ, ਤੁਰੰਤ ਬਾਅਦ ਉਹ ਆਪਣੇ ਅਨੁਭਵ ਅਤੇ ਗਿਆਨ ਜਗਿਆਸੂਆਂ ਨੂੰ ਦੇਵੇ, ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਗਿਆਨ ਕਾਵਿ-ਰੂਪ ਜਾਂ ਵਾਰਤਕ ਕਿਸੇ ਵਿਚ ਵੀ ਹੋਵੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਅਨੁਭਵ ਤੇ ਗਿਆਨ ਉਸ ਅਸੀਮ ਪ੍ਰਭੂ ਮਿਲਨ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਆਮ ਜਨਤਾ (ਸਮੂਹ ਸੰਗਤ) ਲਈ ਕਲਿਆਣਕਾਰੀ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਜੋ ਮਨੁੱਖ ਕੇਵਲ ਪਾਖੰਡ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਹੋਣ ਦਾ ਆਡੰਬਰ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਥਵਾ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾਵਾਂ ਵਿਚ ਫਸੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਭਾਵ ਮਨ ਤੇ ਜਿੱਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਰਚਿਤ ਕਾਵਿ ਅਤੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਤੇ ਕੋਈ ਚੰਗਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਹੀਂ ਪਾ ਸਕਦੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕੇਵਲ ਅਨੁਮਾਨ ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਅਨੁਭਵ ਅਤੇ ਗਿਆਨ ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਲਈ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਕੱਚੀ ਬਾਣੀ ਦੱਸਿਆ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਖੁਦ ਕੱਚੇ ਲੋਕ ਹਨ, ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਪੂਰਨ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਦੀ ਕੀ ਵਡਿਆਈ ਕਰਨਗੇ ?

"ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਿਨਾ ਹੋਰ ਕਚੀ ਹੈ ਬਾਣੀ ॥
ਬਾਣੀ ਤ ਕਚੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਝਹੁ ਹੋਰ ਕਚੀ ਬਾਣੀ ॥
ਕਹਦੇ ਕਚੇ ਸੁਣਦੇ ਕਚੇ, ਕਚੀ ਆਖਿ ਵਖਾਣੀ ॥

ਇਹ ਜਵਾਬ ਸੁਣ ਕੇ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਸਿੱਖ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੋ ਗਏ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇੱਕ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਗੁਰੂਦੇਵ। ਅਸੀਂ ਆਮ ਲੋਕ ਕੱਚੀ ਅਤੇ ਪੱਕੀ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਫਰਕ ਕਿਵੇਂ ਸਮਝ ਸਕਾਂਗੇ ?" ਉਸ ਸਮੇਂ ਕੋਲ ਹੀ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਬੈਠੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਤੋਂ ਆਗਿਆ ਲੈ ਕੇ ਇਸ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦਾ ਜਵਾਬ ਇੰਝ ਦਿੱਤਾ। ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, "ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਆਦਮੀ ਕਿਸੇ ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਬੈਠੇ ਵਾਰਤਾਲਾਪ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋਣ ਤਾਂ ਦੂਸਰੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਬੈਠੀਆਂ ਇਸਤਰੀਆਂ ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਪਤੀਆਂ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਪਹਿਚਾਣ ਲੈਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਠੀਕ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਸਿੱਖ ਆਪਣੇ ਗੁਰੂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਪਹਿਚਾਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤੇ ਜਗਿਆਸੂ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਸ਼ੱਕ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਕਿਹਾ, "ਤੁਸੀਂ ਠੀਕ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋ, ਪਰ ਭਵਿੱਖ ਵਿਚ ਸਾਧਾਰਨ ਜਗਿਆਸੂਆਂ ਨੂੰ ਭਰਮਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਤੁਹਾਡਾ ਭਤੀਜਾ ਮਿਹਰਬਾਨ ਕੁਝ ਕਵੀਆਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਬਾਣੀ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕਰਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਤੁਹਾਡੀ ਛਤਰ-ਛਾਇਆ ਵਿਚ

ਰਹਿਣ ਕਰਕੇ ਉਹ ਗੁਰੂਮਤਿ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਜਾਣਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਉਸ ਵਲੋਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਛਲ (ਧੋਖਾ) ਕਿਸੇ ਵੇਲੇ ਵੀ ਬਹੁਤ ਗਲਤ ਨਤੀਜਾ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਆਪਣੀ ਕੱਚੀ ਬਾਣੀ ਵਿਚ 'ਨਾਨਕ' ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਗੁਰੂਦੇਵ ਜੀ ਇਸ ਵਿਸ਼ੇ ਤੇ ਬਹੁਤ ਗੰਭੀਰ ਹੋ ਗਏ ਅਤੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਬਹਤੁ ਸਮਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਲਾਹੌਰ ਆਪਣੇ ਤਾਇਆ ਜੀ ਸ੍ਰੀ ਸੀਹਾਰੀ ਮੱਲ ਜੀ ਦੇ ਸੱਦੇ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੇਟੇ ਦੇ ਸ਼ੁਭ ਵਿਆਹ ਤੇ ਗਿਆ ਸੀ, ਉਦੋਂ ਮੈਨੂੰ ਉਥੋਂ ਦੇ ਸਥਾਨਕ ਪੀਰਾਂ ਫਕੀਰਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦਾ ਸੁਨਹਿਰੀ ਮੌਕਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨੇੜਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਾਡੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਇਹ ਇੱਛਾ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਸੀ ਕਿ ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਅਧਿਆਤਮਕ ਗ੍ਰੰਥ ਦੁਨੀਆ ਵਿਚ ਰਚਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਬਿਨ੍ਹਾਂ ਭੇਦ-ਭਾਵ ਦੇ ਸਮੂਹ ਮਾਨਵ ਸਮਾਜ ਦੇ ਲਈ ਕਲਿਆਣਕਾਰੀ ਹੋਵੇ। ਹੁਣ ਉਹ ਸਮਾ ਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਸਾਨੂੰ ਤਨ, ਮਨ ਅਤੇ ਧਨ ਨਾਲ ਇਸ ਕੰਮ ਨੂੰ ਕਰਨ ਲਈ ਜੁੱਟ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮਨ ਦੀ ਗੱਲ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਸਿੱਖ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ ਅਤੇ ਭਾਈ ਬੰਨੋ ਜੀ ਨੂੰ ਦੱਸਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਕਿਹਾ, "ਹੁਣ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਤਿਆਰ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਸਾਡਾ ਇਸ਼ਟ ਨਿਰਾਕਾਰ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਹੈ ਅਰਥਾਤ ਅਸੀਂ ਕੇਵਲ ਬ੍ਰਹਮ-ਗਿਆਨ ਦੇ ਉਪਾਸਕ ਹਾਂ ਅਤੇ ਕੇਵਲ ਉਸੇ ਦੀ ਹੀ ਪੂਜਾ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਇਸ ਲਈ ਅਸੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਕੇਂਦਰ ਵਿਚ ਕੇਵਲ ਅਤੇ ਕੇਵਲ ਉਸ ਸਚਿਦਾਨੰਦ, ਪਰਮਪਿਤਾ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਹੀ ਸਿਫਤ ਹੋਵੇ । ਇਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੋਏ ਗੁਰੂਆਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਇਕੱਠੀ ਕਰਕੇ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀ ਸੰਪਾਦਨਾ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਜਿਹੜੇ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲ (ਇੱਕ-ਮਿੱਕ) ਅਭੇਦ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹਨ, ਅਥਵਾ ਜੋ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲ ਮਿਲਾਪ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਹਨ, ਸਾਨੂੰ ਪੂਰਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਨਿਰਪੱਖ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀ ਹੋਂਦ ਨਾਲ ਸਮੂਹ ਭਗਤਾਂ ਨੂੰ ਜਿੱਥੇ ਸੱਚਾ-ਸੁੱਚਾ ਜੀਵਨ ਜਿਉਣ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਮਿਲੇਗੀ, ਉਥੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਾਣੀਆਂ ਦੇ ਅਧਿਐਨ ਅਤੇ ਸਰਵਨ ਕਰਨ ਨਾਲ ਸਮੂਹ ਮਾਨਵ ਸਮਾਜ ਦੇ ਜਗਿਆਸੂਆਂ ਦਾ ਕਲਿਆਣ ਹੋਵੇਗਾ ।"

ਇਹ ਸੁਝਾਅ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਭਾਈ ਬੰਨੋ ਜੀ, ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ ਅਤੇ ਸਮੂਹ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਪਸੰਦ ਆਇਆ । ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਅਸਲ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਅਲੌਕਿਕ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਝੱਟ-ਪੱਟ ਗੁਰੂਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਸੁਝਾਅ ਅਨੁਸਾਰ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਥਾਨ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਜਿਥੇ ਇਕਾਂਤ ਵਿਚ ਬੈਠ ਕੇ ਨਵੇਂ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀ ਸੰਪਾਦਨਾ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੇ। ਇਸ ਕੰਮ ਦੇ ਲਈ ਭਾਈ ਬੰਨੋ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਕੀਤੀਆਂ। ਪਹਿਲਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੀਣ ਵਾਲੇ ਪਾਣੀ ਅਤੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਆਦਿ ਦੇ ਲਈ ਜਲ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਵਾਸਤੇ ਇੱਕ ਸਰੋਵਰ ਬਣਵਾਇਆ, ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਮ 'ਰਾਮਸਰ' ਰੱਖਿਆ। ਇਸ ਸਰੋਵਰ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਤੰਬੂ ਲਗਾਏ ਗਏ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਖੁਦ ਵੀ ਸਮਗਰੀ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਵਿਚ ਰੁੱਝ ਗਏ। ਕਾਗਜ਼ ਸਿਆਹੀ ਆਦਿ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੋਏ ਗੁਰੂਆਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਜੋ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਮਾਨਤ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪਿਤਾ ਗੁਰੂਦੇਵ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ ਸੀ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤੋਂ ਰਾਮਸਰ ਦੇ ਇਕਾਂਤਵਾਸ ਵਿਚ ਲੈ ਆਏ। ਜਦੋਂ ਸਾਰੀ ਤਿਆਰੀ ਮੁਕੰਮਲ ਹੋ ਗਈ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਲਈ ਸੰਗਤ ਇਕੱਠੀ ਕਰਕੇ, ਪ੍ਰਭੂ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਕੰਮ ਦੀ ਨਿਰਵਿਗਨ ਸੰਪੂਰਨਤਾ ਦੇ ਲਈ ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਵੰਡਿਆ । ਉਸ ਸਮੇਂ ਸੰਗਤ ਵਿਚੋਂ ਇੱਕ ਸਿੱਖ ਨੇ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਗ੍ਰੰਥ ਦਾ ਸ਼ੁਭ ਆਰੰਭ ਕਿਸੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਦੇ ਕਰ ਕਮਲਾਂ ਤੋਂ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਸੁਝਾਅ ਤੁਰੰਤ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲਿਆ। ਹੁਣ ਮਸਲਾ ਇਹ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਕਿ ਉਹ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਕੌਣ ਹੈ? ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਇਹ ਕੰਮ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾਵੇ। ਬਹੁਤ ਸੋਚ ਵਿਚਾਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸੰਗਤ ਵਿਚੋਂ ਇਹ ਮਤਾ ਪੇਸ਼ ਹੋਇਆ ਕਿ ਗੁਰੂਦੇਵ ਜੀ ਆਪਣੇ ਮਾਮਾ ਮੋਹਨ ਜੀ ਤੋਂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਸ਼ੁਭ ਆਰੰਭ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾਏ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਨਾਨਾ, ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ (ਤੀਸਰੇ ਗੁਰੂ) ਦੇ ਸਪੁੱਤਰ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹ ਇੱਕ ਮਹਾਨ ਤਪੱਸਵੀ ਵੀ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸਹਿਮਤੀ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ ਅਤੇ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਦੇ ਹੱਥ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰਾਮਸਰ ਆਉਣ ਦਾ ਸੱਦਾ ਭੇਜਿਆ।

ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਇਹ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀ ਮੰਡਲ ਗੋਇੰਵਾਲ ਬਾਬਾ ਮੋਹਨ ਜੀ ਦੇ ਘਰ ਪਹੁੰਚਿਆ ਤਾਂ ਉਹ ਉਸ ਸਮੇਂ ਪਦਮ ਆਸਣ ਦੁਆਰਾ ਤਪਸਿਆ ਵਿਚ ਲੀਨ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਮਾਧੀ ਭੰਗ ਕਰਨੀ ਕਿਸੇ ਨੇ ਵੀ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਸਮਝੀ। ਇਸ ਲਈ ਸਾਰੇ ਵਾਪਸ ਪਰਤ ਆਏ। ਇਸ ਪਿਛੋਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਖੁਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੱਦਾ ਦੇਣ ਲਈ ਗੋਇੰਦਵਾਲ ਪਹੁੰਚੇ। ਉਹ ਜਾਣਦੇ ਸਨ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਮੋਹਨ ਜੀ ਕੀਰਤਨ ਦੇ ਰਸੀਆ ਸਨ। ਉਹ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਸਿਫਤ-ਸਲਾਹ ਸੁਣ ਕੇ ਜਰੂਰ ਹੀ ਚੇਤੰਨ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਪਰਤ ਆਉਣਗੇ। ਇਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਾਥੀਆਂ

ਸਮੇਤ ਕੀਰਤਨ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਕੀਰਤਨ ਦੀਆਂ ਮਧੁਰ ਧੁਨਾਂ ਨਾਲ ਬਾਬਾ ਮੋਹਨ ਜੀ ਦੀ ਸਮਾਧੀ ਖੁੱਲ੍ਹ ਗਈ। ਉਹ ਸੰਗੀਤਮਈ ਵਾਤਾਵਰਨ ਵੇਖ ਕੇ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ ਹੋਏ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਵਡਿਆਈ ਸੁਣ ਕੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਭਾਣਜੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਨੂੰ ਅਸੀਸ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਕਿਹਾ, "ਦਸੋ, ਕੀ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ ?" ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਉਣ ਦਾ ਕਾਰਨ ਦੱਸਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ, ਅਸੀਂ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਅਜਿਹੇ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀ ਸੰਪਾਦਨਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਜਿਸ ਵਿਚ ਪਹਿਲੇ ਚਾਰ ਗੁਰੂਆਂ ਦੇ ਇਲਾਵਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਭਗਤਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਵੀ ਸੰਗ੍ਰਹਿਤ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ, ਜਿਹੜੇ ਕੇਵਲ ਇੱਕ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਅਰਾਧਨਾ ਕਰਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਉਸ ਪਰਮ-ਜੋਤਿ ਨਾਲ ਮਿਲਾਪ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਸਮੂਹ ਮਾਨਵ ਸਮਾਜ ਦਾ ਕਲਿਆਣ ਹੋ ਸਕੇਗਾ। ਇਸ ਲਈ ਅਸੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਦਾ ਸ਼ੁਭ ਆਰੰਭ ਤੁਸੀਂ ਕਰੋ।" ਜਵਾਬ ਵਿਚ ਬਾਬਾ ਮੋਹਨ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਤੁਹਾਡਾ ਉਦੇਸ਼ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਹੀ ਉੱਤਮ ਹੈ ਪਰ ਜਦੋਂ ਸਾਡੇ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਡੀ ਉਮਰ ਦੇ ਬਜ਼ੁਰਗ ਇਥੇ ਮੌਜੂਦ ਹਨ ਤਾਂ ਇਹ ਕੰਮ ਮੈਨੂੰ ਸ਼ੋਭਾ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ। ਇਸ ਲਈ ਆਪ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਵੱਡੇ ਪੁੱਤਰ ਸ੍ਰੀ ਚੰਦ ਜੀ ਦੇ ਪਾਸ ਜਾਓ। ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਝੱਟ ਸਮਝ ਲਿਆ ਅਤੇ ਸੁਝਾਅ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਪਰ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਆਪ ਵੀ ਆਪਣੀ ਬਾਣੀ ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਲਈ ਦੇਣ। ਬਾਬਾ ਮੋਹਨ ਜੀ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹੋ ਕਿ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਨਾਨਾ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਦੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸਾਡੇ ਭਤੀਜੇ ਸੰਤ ਰਾਮ ਜੀ ਲਿੱਪੀ ਬੱਧ ਕਰਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਭਰਾ ਸ੍ਰੀ ਸੁੰਦਰ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਇੱਕਠੀ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਜਿਹੜੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਦਾਦਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਦੇ ਸਰੀਰ ਤਿਆਗਣ ਸਮੇਂ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਬਾਣੀ ਇਕੱਠੀ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲੋ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਸਤਿ ਬਚਨ ਕਹਿ ਕੇ ਸ੍ਰੀ ਸੁੰਦਰ ਜੀ ਨੂੰ ਮਿਲੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲਈਆਂ।

ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਬਾਬਾ ਮੋਹਨ ਜੀ ਦੇ ਸੁਝਾਅ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਆਪਣੇ ਉਦੇਸ਼ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਗੋਇੰਦਵਾਲ ਤੋਂ ਬਾਬਾ ਸ੍ਰੀ ਚੰਦ ਜੀ ਦੇ ਨਿਵਾਸ ਸਥਾਨ ਪਿੰਡ ਬਾਰਠ ਲਈ ਚਾਲੇ ਪਾਏ। ਉਥੇ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਾਬਾ ਸ੍ਰੀ ਚੰਦ ਜੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਉਣ ਦਾ ਕਾਰਨ ਦੱਸਿਆ। ਸ੍ਰੀ ਚੰਦ ਜੀ ਕਾਰਨ ਸੁਣ ਕੇ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ ਹੋਏ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਆਪ ਕ੍ਰਿਪਾ ਪੂਰਵਕ ਆਪਣੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਸੁਣਾਉ। ਇਸ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ 'ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ' ਸਿਰਲੇਖ ਵਾਲੀ ਰਚਨਾ ਸੁਣਾਉਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ। ਸ੍ਰੀ ਚੰਦ ਜੀ 'ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ' ਸਰਵਨ ਕਰਦਿਆਂ ਆਤਮ-ਮੁਗਧ ਹੋ ਗਏ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਤੁਹਾਡੀ ਬਾਣੀ (ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੋਤ ਦੀ ਬਾਣੀ) ਸੰਸਾਰ ਭਰ ਦੇ ਅਧਿਆਤਮਕ ਜਗਤ ਵਿਚ ਪਹਿਲੇ ਸਥਾਨ ਤੇ ਮੰਨੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਭਗਤਾਂ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਹਰਮਨ ਪਿਆਰੀ ਹੋਵੇਗੀ ਅਤੇ ਸਮੂਹ ਮਾਨਵ ਸਮਾਜ ਦੇ ਲਈ ਹਿਤਕਾਰੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਇਸ ਅਸੀਸ ਦੇ ਮਿਲਣ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਆਪ ਵੀ ਆਪਣੀ ਬਾਣੀ ਸਾਨੂੰ ਦਿਉ, ਜਿਹੜੀ ਅਸੀਂ ਇਸ ਨਵੇਂ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰ ਲਈਏ। ਇਸ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਚੰਦ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਗੱਦੀ ਤੇ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਹੋ । ਬਾਣੀ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਕੇਵਲ ਤੁਹਾਨੂੰ ਹੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਤੁਸੀਂ ਨਿਮਰਤਾ ਦੇ ਪੁੰਜ ਹੋ । ਇਸ ਲਈ ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਡੇ ਤੋਂ ਇਸ ਕੰਮ ਲਈ ਮੁਆਫੀ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ। ਇਸ ਤੇ ਗੁਰੂਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਚੰਦ ਜੀ ਨੂੰ ਫਿਰ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਕੇਵਲ ਗ੍ਰੰਥ ਦਾ ਆਪਣੇ ਕਰ-ਕਮਲਾਂ ਨਾਲ ਸ਼ੁਭ ਆਰੰਭ ਕਰੋ। ਤਦ ਸ੍ਰੀ ਚੰਦ ਜੀ ਨੇ ਉੱਤਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਮੇਰੀ ਨਜ਼ਰ ਵਿੱਚ ਇਸ ਸਮੇਂ ਤੁਹਾਡੇ ਤੋਂ ਉੱਪਰ ਕੋਈ ਵੱਡੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਨਹੀਂ । ਕਿਉਂਕਿ ਤੁਸੀਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਨਿਯਮਾ ਅਨੁਸਾਰ ਉੱਤਰਾਧਿਕਾਰੀ ਹੋ। ਸੋ ਇਹ ਕੰਮ ਕਿਸੀ ਹੋਰ ਦੇ ਹੱਥੋਂ ਨਹੀਂ ਸੋਭਦਾ। ਇਸ ਲਈ ਸਾਡੀ ਇੱਛਾ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਆਪ ਇਸ ਕੰਮ ਨੂੰ ਨੇਪੜੇ ਚਾੜੋ ਅਤੇ ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦੇ 'ਮੂਲ ਮੰਤਰ' ਤੋਂ ਆਰੰਭ ਕਰੋ । ਜੋ ਕਿ ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਦਾ ਮੰਗਲਾਚਰਣ ਬਣ ਜਾਏਗਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਖੁਦ ਕਲਮ ਚੁੱਕੀ ਅਤੇ ਜਪਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦੇ ਪ੍ਰਾਰੰਭ ਤੋਂ 'ਮੂਲ ਮੰਤਰ' ਕਾਗਜਾਂ ਤੇ ਲਿੱਖ ਕੇ ਗ੍ਰੰਥ ਦਾ ਪ੍ਰਾਰੰਭ ਕੀਤਾ।

ੴ ਸਤਿਨਾਮ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ ਨਿਰਭਉ ਨਿਰਵੈਰੁ
ਅਕਾਲ ਮੂਰਤਿ ਅਜੂਨੀ ਸੈਭੰ ਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥

ਗੁਰੂਦੇਵ ਜੀ ਮੰਗਲਾਚਰਨ ਲਿਖ ਕੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਾਪਸ ਆ ਗਏ ਅਤੇ ਉਸ ਸਥਾਨ ਤੇ ਪਹੁੰਚੇ ਜਿਥੇ ਭਾਈ ਬੰਨੋ ਜੀ ਇਕਾਂਤਵਾਸ ਵਿਚ ਇੱਕ ਸਰੋਵਰ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਕਰਕੇ ਉਸ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਸ਼ਾਮਿਆਨੇ ਲਗਵਾ ਕੇ ਗੁਰੂਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਹੁਣ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਦੋ ਉਦੇਸ਼ ਸਨ। ਇਕ ਉਦੇਸ਼ ਤਾਂ ਦੂਰ ਤੋਂ ਆਈ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਨਿਵਾਜਨਾ ਤੇ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਦੂਸਰਾ ਇਕਾਂਤਵਾਸ ਵਿਚ

ਅਧਿਆਤਮਕ ਦੁਨੀਆ ਨੂੰ ਇੱਕ ਨਵਾਂ ਸਰਲ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇਣਾ ਸੀ, ਜਿਹੜਾ ਨਿਰਪੱਖ, ਸਰਵ ਭੌਤਿਕ, ਸਰਵ-ਕਾਲੀਨ ਅਤੇ ਸਮੂਹ ਮਾਨਵ ਸਮਾਜ ਦੇ ਲਈ ਸੰਯੁਕਤ ਰੂਪ ਵਿਚ ਹਿਤਕਾਰੀ ਅਤੇ ਕਲਿਆਣਕਾਰੀ ਹੋਵੇ ।

ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ ਨੂੰ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਹ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਚ ਹੀ ਰਹਿਣ। ਉਥੇ ਦੂਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਆਈਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਨਿਵਾਜਨ ਅਤੇ ਗੁਰੂਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਕਮੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਹਿਸੂਸ ਨਾ ਹੋਣ ਦੇਣ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਇਹ ਧਿਆਨ ਰੱਖਣਾ ਕਿ ਸਾਡੇ ਇਕਾਂਤਵਾਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਵਿਘਨ ਨਾ ਪਵੇ ਤਾਂ ਕਿ ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀ ਸੰਪਾਦਨਾ ਲਈ ਇਕਾਗਰ ਹੋਇਆ ਜਾ ਸਕੇ ।

ਗੁਰੂਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਮੁੱਖ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਰੱਖ ਕੇ ਨਵੇਂ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀ ਸੰਪਾਦਨਾ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੂੰ ਸੌਂਪੀ । ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦਾ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਕਈ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਗੁਰਮਤਿ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਆਪ ਉੱਚ ਕੋਟੀ ਦੇ ਵਿਆਖਿਆਕਾਰ ਅਤੇ ਵਿਦਵਾਨ ਸਨ। ਆਪ ਨੇ ਹਿੰਦੀ, ਬ੍ਰਿਜ, ਪੰਜਾਬੀ, ਫਾਰਸੀ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਦੇ ਡੂੰਘੇ ਅਧਿਐਨ ਕੀਤੇ ਸਨ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਆਪ ਵਿਲੱਖਣ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਦੇ ਸੁਆਮੀ ਸਨ। ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਖੁਦ ਵੀ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀ ਕਾਵਿ ਰਚਨਾ ਰਚੀ ਸੀ ਜੋ ਕਿ ਅੱਜ ਵੀ ਸਿੱਖ ਜਗਤ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਹਰਮਨ ਪਿਆਰੀ ਹੈ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਵਿਆਖਿਆਕਾਰ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਕੁਲ ਮਿਲਾ ਕੇ ਜੇ ਇਹ ਕਿਹਾ ਜਾਵੇ ਕਿ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਕਾਵਿ-ਕਲਾ, ਵਿਆਕਰਣ, ਭਾਸ਼ਾ, ਰਾਗ-ਵਿਦਿਆ ਆਦਿ ਦੇ ਮਹਾਨ ਵਿਦਵਾਨ ਸਨ ਤਾਂ ਕੋਈ ਅਤਿਕਥਨੀ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਇਕੱਠੀ ਕਰਕੇ ਰੱਖ ਲਈ ਸੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦੇ ਭਾਵ ਅਤੇ ਸਿਧਾਂਤ ਪਹਿਲੇ ਚਾਰ ਗੁਰੂਆਂ ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਂਦੇ ਸਨ ਅਰਥਾਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਵਿਚ ਗੁਰਮਤਿ ਸਿਧਾਂਤ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਮਤ-ਭੇਦ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦੌਰਿਆਂ (ਉਦਾਸੀਆਂ) ਦੇ ਸਮੇਂ ਜਿਥੇ ਆਪਣੀ ਬਾਣੀ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪੋਥੀ ਵਿਚ ਲਿਖ ਕੇ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਰ ਲਈ ਸੀ, ਉਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਭਾਵ ਅਤੇ ਸਿਧਾਂਤ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਆਪਣੀ ਬਾਣੀ ਨਾਲ ਮਿਲਦਾ ਸੀ, ਅਥਵਾ ਸਿਧਾਂਤਕ ਸਮਾਨਤਾ ਸੀ, ਇੱਕ ਵੱਖਰੀ ਪੋਥੀ ਵਿਚ ਇੱਕਠੀ ਕਰ ਕੇ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਰ ਰੱਖੀ ਸੀ । ਇਹ ਬਾਣੀ ਸਮੇਂ ਸਮੇਂ ਤੇ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਵਿਚਰਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚੇਲਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਜਦੋਂ ਆਪਣਾ ਸਥਾਈ ਨਿਵਾਸ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਵਸਾਇਆ ਤਾਂ ਉਥੇ ਆਪ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੋਥੀਆਂ ਵਿਚ ਸੁਰਖਿਅਤ ਬਾਣੀ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਜਦੋਂ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣਾ ਉੱਤਰਾਧਿਕਾਰੀ ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਨੂੰ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਬਣਾਇਆ ਅਰਥਾਤ ਗੁਰੂ ਪਦਵੀ ਸੌਂਪ ਕੇ ਦੂਸਰੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਹੋਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਉਸ ਸਮੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਹ ਸਾਰੀ ਬਾਣੀ ਇੱਕ ਅਮਾਨਤ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤੀ ਸੀ, ਜਿਹੜੀ ਬਾਣੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਖੁਦ ਉਚਾਰੀ ਸੀ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਮਹਾਂਪਰਸ਼ ਦੀਆਂ ਇਕੱਠੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਸਨ। ਇਹ ਪਰੰਪਰਾ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅੱਗੇ ਚਲਦੀ ਗਈ। ਇਸੇ ਪਰੰਪਰਾ ਅਧੀਨ ਪਹਿਲੇ ਚਾਰ ਗੁਰੂਆਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਭਗਤਾਂ ਤੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਰਚਨਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਦੁਆਰਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੂੰ ਅਮਾਨਤ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਸਮੁੱਚੀ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਇਸ ਸਮੇਂ ਕੁਝ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਤਰਤੀਬਵਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਅਤੇ ਖੁਦ ਗੁਰੂ ਜੀ ਇਕ ਮਨ ਅਤੇ ਇੱਕ ਚਿੱਤ ਹੋ ਕੇ ਤਿਆਰ ਬੈਠੇ ਸਨ।

ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹੁਣ ਸਾਰੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਨਵੇਂ ਸਿਰਿਓ ਤੋਂ ਰਾਗਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਤਰਤੀਬ ਦੇਣ ਅਤੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਜੋੜ ਕੇ ਸੰਪਾਦਿਤ ਕਰਨ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾਲ ਕੰਮ ਸੀ। ਇਸ ਦੇ ਇਲਾਵਾ ਕਾਵਿ-ਛੰਦਾਂ ਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਨਾਲ ਸਾਰੀ ਬਾਣੀ ਦਾ ਵਰਗੀਕਰਨ ਕਰਨਾ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਉਦੇਸ਼ ਸੀ। ਇਸ ਕੰਮ ਲਈ ਸਖਤ ਮਿਹਨਤ ਅਤੇ ਵਧੇਰੇ ਸਮੇਂ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਆਪ ਦਿਨ-ਰਾਤ ਇੱਕ ਕਰਕੇ ਇਸ ਮਹਾਨ ਕੰਮ ਨੂੰ ਸੰਪੂਰਨ ਕਰਨ ਵਿਚ ਰੁਝ ਗਏ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਰਾਗਾਂ ਦੀ ਹੀ ਚੋਣ ਕੀਤੀ, ਜਿਹੜੇ ਮਨ ਨੂੰ ਸਥਿਰ ਕਰਕੇ ਸ਼ਾਂਤੀ ਦੇਣ ਵਿਚ ਸਹਾਇਕ ਸਿੱਧ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਰਾਗਾਂ ਦੇ ਉਚਾਰਨ ਅਤੇ ਗਾਇਣ ਨਾਲ ਮਨ ਚੰਚਲ ਅਤੇ ਉਤੇਜਿਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਰਾਗਾਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸਾਰੀ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਤੀਹ (੩੦) ਰਾਗਾਂ ਵਿਚ ਲਿਖਵਾਇਆ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਰਾਗਾਂ ਦੇ ਕ੍ਰਮਵਾਰ ਨਾਮ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਨ :-

ਸਿਰੀ ਰਾਗੁ, ਮਾਝ, ਗਉੜੀ, ਆਸਾ, ਗੂਜਰੀ, ਦੇਵਗੰਧਾਰੀ, ਬਿਹਾਗੜਾ, ਵਡਹੰਸੁ, ਸੋਰਠਿ, ਧਨਾਸਰੀ, ਜੈਤਸਰੀ, ਟੋਡੀ, ਬੈਰਾੜੀ, ਤਿਲੰਗ, ਸੂਹੀ, ਬਿਲਾਵਲੁ, ਗੋਂਡ, ਰਾਮਕਲੀ, ਨਟ ਨਾਰਾਇਨ, ਮਾਲੀ ਗਉੜਾ, ਮਾਰੂ, ਤੁਖਾਰੀ, ਕੇਦਾਰਾ, ਭੈਰਉ, ਬਸੰਤ, ਸਾਰੰਗ, ਮਲਾਰ,

ਕਾਨੜਾ, ਕਲਿਆਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭਾਤੀ ।

ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਉਹ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਨ :-

ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਗੁਰੂਆਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਫਿਰ ਪੰਦਰਾਂ ਭਗਤਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਗਿਆਰਾਂ ਭੱਟ ਕਵੀਆਂ ਦੀ ਰਚਨਾ ਅਤੇ ਅੰਤ ਵਿਚ ਤਿੰਨ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚੌਂਤੀ ਮਹਾਨ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਦਾ ਇਹ ਵਿਸ਼ਾਲ ਗ੍ਰੰਥ ਹੋਂਦ ਵਿਚ ਆ ਗਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਪੈਂਤੀ ਮਹਾਨ ਵਿਭੂਤੀਆਂ ਦੇ ਨਾਮ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹਨ:-

੧. ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ । ੨. ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ । ੩. ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ । ੪. ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ । ੫. ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ।

ਭਗਤਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਹਨ :- ੬. ਭਗਤ ਕਬੀਰ ਜੀ । ੭. ਭਗਤ ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ। ੮. ਭਗਤ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ । ੯. ਭਗਤ ਫਰੀਦ ਜੀ । ੧੦. ਭਗਤ ਤ੍ਰਿਲੋਚਨ ਜੀ । ੧੧. ਭਗਤ ਬੇਣੀ ਜੀ । ੧੨. ਭਗਤ ਧੰਨਾ ਜੀ। ੧੩. ਭਗਤ ਜੈਦੇਵ ਜੀ । ੧੪. ਭਗਤ ਭੀਖਨ ਜੀ । ੧੫. ਭਗਤ ਸੈਣੁ ਜੀ । ੧੬. ਭਗਤ ਸਦਨਾ ਜੀ । ੧੭. ਭਗਤ ਪੀਪਾ ਜੀ । ੧੮. ਭਗਤ ਰਾਮਾਨੰਦ ਜੀ । ੧੯. ਭਗਤ ਪਰਮਾਨੰਦ ਜੀ । ੨੦. ਭਗਤ ਸੂਰਦਾਸ ਜੀ ।

ਭੱਟ ਕਵੀਆਂ ਦੇ ਨਾਮ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਨ :-

੨੧. ਸ੍ਰੀ ਕਲਹ ਸਹਾਰ ਜੀ। ੨੨. ਸ੍ਰੀ ਜਾਲਪ ਜੀ। ੨੩. ਸ੍ਰੀ ਕੀਰਤ ਜੀ। ੨੪. ਸ੍ਰੀ ਸੱਲ ਜੀ। ੨੫. ਸ੍ਰੀ ਭੱਲ ਜੀ। ੨੬. ਸ੍ਰੀ ਨੱਲ ਜੀ। ੨੭. ਸ੍ਰੀ ਭੀਖਾਂ ਜੀ। ੨੮. ਸ੍ਰੀ ਗਯੰਦ ਜੀ। ੨੯. ਸ੍ਰੀ ਬੱਲ ਜੀ । ੩੦. ਸ੍ਰੀ. ਹਰਬੰਸ ਜੀ ਅਤੇ ੩੧. ਸ੍ਰੀ ਮਥੁਰਾ ਜੀ ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਤਿੰਨ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਨ :- ਸ੍ਰੀ ਸੁੰਦਰ ਜੀ, ਸ੍ਰੀ ਸਤਾ ਜੀ, ਸ੍ਰੀ ਬਲਵੰਡਾ ਜੀ ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਵਿਸ਼ਾਲ ਗ੍ਰੰਥ ਹੋਂਦ ਵਿਚ ਆ ਗਿਆ।

ਨੋਟ :-

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਸਮੇਂ ਦੀ ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ ਜਦੋਂ ਆਪਣੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਖਾਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਅਧਿਆਤਮਕ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਕੇ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਬਣਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਬਠਿੰਡਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ 'ਸਾਬੋ ਕੀ ਤਲਵੰਡੀ' ਨਾਮਕ ਸਥਾਨ ਤੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਅਧਿਐਨ ਦੇ ਲਈ ਨਵੇਂ ਸਿਰੇ ਤੋਂ ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀ ਲਿਖਾਈ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਕਰਵਾਈ ਅਤੇ ਉਸ ਵਿਚ ਨੌਵੇਂ ਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਅਤੇ ਇੱਕ 'ਰਾਗ ਜੈਜਾਵੰਤੀ' ਦਾ ਵਿਸਤਾਰ ਕੀਤਾ। ਬਾਕੀ ਸਾਰੀ ਬਾਣੀ ਬਿਲਕੁਲ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਂਗ ਹੀ ਰਹਿਣ ਦਿੱਤੀ । ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਤਬਦੀਲੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ।

ਕੁਝ ਭਗਤਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਅਸਵੀਕਾਰ

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਰਾਮਸਰ ਨਾਮਕ ਸਥਾਨ ਤੇ ਇਕਾਂਤਵਾਸ ਵਿਚ 'ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ' ਦੇ ਸੰਪਾਦਨ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਲਈ ਲਾਹੌਰ ਨਗਰ ਦੇ ਕੁਝ ਭਗਤ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰੂਪ ਵਿਚ ਆਏ। ਉਜਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੁੱਖ ਉਦੇਸ਼ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਵੀ ਆਪਣੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਇਸ ਨਵੇਂ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਲਿਖਵਾ ਸਕਣ ਜਿਸ ਦੀ ਸੰਪਾਦਨਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਭਗਤਾਂ ਦੇ ਪਹੁੰਚਣ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਹਾਰਦਿਕ ਸੁਆਗਤ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਕਿਹਾ, "ਜੇ ਤੁਹਾਡੀ ਬਾਣੀ ਪਹਿਲੇ ਗੁਰੂਦੇਵ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਹੋਵੇਗੀ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਉਸ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲਵਾਂਗੇ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨਾ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਉਪਰੰਤ ਭਗਤਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸ੍ਰੀ ਕਾਹਨਾ, ਜੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਸੁਣਾਉਣ ਲੱਗੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤਾ :-

"ਮੈ ਓਹੀ ਰੇ, ਮੈਂ ਓਹੀ ਰੇ
ਜਾ ਕੋ ਨਾਰਦ ਸਾਰਦ ਸੇਵੈ, ਸੇਵੈ ਦੇਵੀ ਦੇਵਾਰੇ ।
ਬ੍ਰਹਮਾ ਬਿਸ਼ਨ ਮਹੇਸ ਅਰਾਧੈ, ਸਭ ਕਰਦੇ ਜਾਂ ਕੀ ਸੇਵਾ ਰੇ ।"

ਇਹ ਕਾਵਿ-ਪੰਕਤੀਆਂ ਸੁਣਦਿਆਂ ਹੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਭਗਤ ਕਾਹਨਾ ਜੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, "ਮੈਨੂੰ ਮੁਆਫ ਕਰੋ । ਤੁਹਾਡੀ ਇਹ ਬਾਣੀ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਰਚਨਾ ਵਿਚ ਅਭਿਮਾਨ ਝਲਕਦਾ ਹੈ, ਜਦ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਦਰਬਾਰ ਨਿਮਰਤਾ ਦਾ ਪੁੰਜ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਵਿਰੋਧੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।

ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਭਗਤ ਛੱਜੂ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਰਚਨਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਸੁਣਾਉਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ :-

'ਕਾਗਜ਼ ਸੰਦੀ ਪੁਤਲੀ ਤਉ ਨਾ ਤ੍ਰਿਆ ਨਿਹਾਰ ।
ਇਉਂ ਹੀ ਮਾਰ ਲੈ ਜਾਏਗੀ, ਜਿਉਂ ਬਲੋਚਾ ਦੀ ਧਾੜ ।"

ਨਾਰੀ ਦੀ ਨਿੰਦਿਆ ਸੁਣਦਿਆਂ ਹੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਆਪ ਇਹ ਰਚਨਾ ਰਹਿਣ ਹੀ ਦਿਉ ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਘਰ ਵਿਚ ਗ੍ਰਿਹਿਸਥ ਆਸ਼ਰਮ ਨੂੰ ਪ੍ਰਧਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ। ਇਥੇ ਸੰਜਮ ਵਿਚ ਰਹਿਣਾ ਸਿਖਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ।

ਹੁਣ ਭਗਤ ਪੀਲੋ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਰਚਨਾ ਦਾ ਉਚਾਰਨ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੀਤਾ:-

ਪੀਲੁ ਅਸਾਂ ਨਾਲੋ ਸੋ ਭਲੇ ਜੰਮਦਿਆਂ ਜੋ ਮੁਏ ।
ਉਨ੍ਹਾਂ ਚਿੱਕੜ ਪੈਰ ਨਾ ਡੋਬਿਆ ਨਾ ਆਲੂਦ ਭਏ ।

ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜਨਮ-ਮਰਨ ਤਾਂ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਦੀ ਖੇਡ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਿਯਮਾਂ ਵਿਚ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਸਾਡੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹੋਣਗੀਆਂ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਭਗਤ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ। ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਰਚਨਾ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨਾਲ ਮੇਲ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦੀ। ਇਸ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਗੁਰਮਤਿ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਕਰਵਾਉਂਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਰਚਨਾ ਸੁਣਾਈ :-

ਦੁਖੁ ਨਾਹੀ ਸਭਿ ਸੁਖ ਹੀ ਹੈ ਰੇ ਏਕੈ ਏਕੀ ਨੇਤੈ ।
ਬੁਰਾ ਨਹੀ ਸਭਿ ਭਲਾ ਹੀ ਹੈ ਰੇ ਹਾਰ ਨਹੀ ਸਭਿ ਜੇਤੈ ।

ਅੰਤ ਵਿਚ ਭਗਤ ਸ਼ਾਹ ਹੁਸੈਨ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਰਚਨਾ ਸੁਣਾਈ :-

ਚੁੱਪ ਵੇ ਅੜਿਆ, ਚੁੱਪ ਵੇ ਅੜਿਆ । ਬੋਲਣ ਦੀ ਨਹੀ ਜਾਇ ਵੇ ਅੜਿਆ
ਸੱਜਣਾ ਬੋਲਣ ਦੀ ਜਾਇ ਨਾਹੀ । ਅੰਦਰ ਬਾਹਰ ਹਿੱਕਾ ਸਾਈ ।
ਕਿਸ ਨੂੰ ਆਖ ਸੁਣਾਈ ।
ਇਕੋ ਦਿਲਬਰ ਸਭਿ ਘਟਿ ਰਵਿਆ ਦੂਜੀ ਨਹੀ ਕਵਾਈ ।
ਕਹੈ ਹੁਸੈਨ ਫਕੀਰ ਨਿਮਾਣਾ, ਸਤਿਗੁਰ ਤੋਂ ਬਲਿ ਸਲਿ ਜਾਈ ।"

ਗੁਰੂਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੁਣਾ ਕੇ ਦਸਿਆ :-

ਜਬ ਲਗਿ ਦੁਨੀਆ ਰਹੀਐ ਕਿਛੁ ਸੁਣੀਐ ਕਿਛੁ ਕਹੀਐ ॥

ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਰਚਨਾ ਵੀ ਅਸੀਂ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਸਿਧਾਂਤਕ ਮਤਭੇਦ ਸਭ ਥਾਈਂ ਮੌਜੂਦ ਹਨ ।

ਅਜਿਹਾ ਸੁਣ ਕੇ ਭਗਤ ਕਾਹਨਾ ਜੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾਲ ਅਸਹਿਮਤ ਹੋ ਗਏ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਪੱਖ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਦੱਸਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਉਹ ਪੂਰਨ ਪੁਰਸ਼ ਹਨ। ਗੁਰੂਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਦ੍ਰਿੜ ਇਰਾਦਾ ਦੱਸ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਹ ਵਿਰੋਧੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਨੂੰ ਕਦੇ ਵੀ ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸਥਾਨ ਨਹੀਂ ਦੇਣਗੇ। ਬਾਕੀ ਤਿੰਨ ਭਗਤ ਸ਼ਾਂਤ ਰਹੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਤੇ ਕੋਈ ਵਿਰੋਧ ਪ੍ਰਗਟ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਵਾਪਸ ਲਾਹੌਰ ਜਾਂਦਿਆਂ ਰਾਹ ਵਿਚ ਇਕ ਦੁਰਘਟਨਾ ਵਿਚ ਭਗਤ ਕਾਹਨਾ ਜੀ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ।

"ਭਾਈ ਬੰਨੋ ਜੀ ਦੁਆਰਾ ਤਿਆਰ ਕਰਵਾਈ ਗਈ ਬੀੜ ਜੋ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋਈ"

ਭਾਈ ਬੰਨੋ ਜੀ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਗੁਜਰਾਤ ਪੱਛਮੀ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਤਹਿਸੀਲ ਫਾਲੀਆਂ ਦੇ ਇੱਕ ਪਿੰਡ ਮਾਂਗਟ ਦੇ ਨਿਵਾਸੀ ਸਨ । ਆਪ ਜੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਨਿਕਟਵਰਤੀ ਸਿੱਖ ਸਨ। ਜਦੋਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ 'ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ' ਦੀ ਸੰਪਾਦਨਾ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਵਾ ਰਹੇ ਸਨ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਭਾਈ ਬੰਨੋ ਜੀ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਦੇਖ ਰੇਖ ਕਰਨ ਅਤੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਮੱਗਰੀ ਇਕੱਠੀ ਕਰਵਾਉਣ ਦੀ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਕਿ ਨਵਾਂ ਗ੍ਰੰਥ ਲਗਭਗ ਤਿਆਰ ਹੋਣ ਦੇ ਨੇੜੇ ਹੈ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਇਹ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਸੀ ਕਿ ਨਵੇਂ ਗ੍ਰੰਥ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਮਾਨ ਕਰਨ ਦੇ ਬਾਅਦ ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਦਾ 'ਉਤਾਰਾ' ਤਿਆਰ ਕਰਨਾ ਅਸੰਭਵ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਲਈ ਠੀਕ ਸਮੇਂ ਤੇ ਇਸ ਕੰਮ ਨੂੰ ਵੀ ਨਾਲ ਨਾਲ ਹੀ ਕਰ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਦਿਲ ਦੀ ਇਹ ਗੱਲ ਭਾਈ ਬੰਨੋ ਜੀ ਨੂੰ ਦੱਸੀ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਤੁਰੰਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਿਖਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਇਕੱਠੇ ਕੀਤਾ ਜਿਹੜੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਗੁਟਕੇ ਅਤੇ ਪੋਥੀਆਂ ਲਿਖ ਕੇ ਸੰਗਤਾਂ ਵਿਚ ਵੰਡਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਇਸ ਕੰਮ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਰੋਜ਼ੀ ਰੋਟੀ ਦਾ ਸਾਧਨ ਬਣਾਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਪੁਰਾਤਨ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਬਾਰਾਂ ਦੱਸੀ ਗਈ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ, ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜਿਹੜੇ ਹਿੱਸੇ ਸੰਪੂਰਨ ਕਰ ਲਏ ਸਨ, ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਵੰਡ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ ਅਤੇ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦਾ 'ਉਤਾਰਾ' ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਇਹ ਕੰਮ ਲਗਭਗ ਡੇਢ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਪੂਰਾ ਕਰ ਲਿਆ। ਜਿਉਂ ਹੀ ਮੁੱਖ ਗ੍ਰੰਥ 'ਆਦਿ ਬੀੜ' ਦਾ ਕੰਮ ਸੰਪੂਰਨ ਹੋਇਆ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਭਾਈ ਬੰਨੋ ਜੀ ਨੂੰ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਨੂੰ ਲਾਹੌਰ ਲੈ ਜਾਣ ਅਤੇ ਉਥੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜਿਲਦ ਬਣਵਾ ਕੇ ਲਿਆਉਣਾ। ਭਾਈ ਬੰਨੋ ਜੀ ਨੇ ਅਜਿਹਾ ਹੀ ਕੀਤਾ। ਜਦੋਂ ਜਿਲਦ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਵਾ ਕੇ ਵਾਪਸ ਆਏ ਤਾਂ ਮੁੱਖ ਬੀੜ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ 'ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ' ਵਿਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਮਾਨ ਕਰਵਾ ਕੇ ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ ਨੂੰ ਗੁਰੂ-ਘਰ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਗ੍ਰੰਥੀ

ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ। ਦੂਜੀ ਬੀੜ ਜਿਹੜੀ ਬਾਰਾਂ ਲਿਖਾਰੀਆਂ ਦੁਆਰਾ 'ਉਤਾਰਾ' ਲਿਖ ਕੇ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਨੂੰ ਜਾਂਚਿਆ ਗਿਆ ਤੇ ਵੇਖਿਆ ਕਿ ਲਿਖਾਰੀਆਂ ਨੇ ਕੁਝ ਕਾਵਿ-ਟੋਟੇ ਆਪਣੇ ਵਲੋਂ ਹੀ ਇਸ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਸਨ, ਜਿਹੜੇ ਮੂਲ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਲਿਖਵਾਏ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਬਹੁਤ ਨਾਰਾਜ਼ ਹੋਏ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਚੇਤੰਨ (ਸਾਵਧਾਨ) ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੇ ਮੂਲ ਬਾਣੀ ਨਾਲ ਖਿਲਵਾੜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਹ ਸਮਾਂ ਜਲਦੀ ਹੀ ਆ ਜਾਵੇਗਾ, ਜਦੋਂ ਬਾਣੀ ਦੀ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ (ਸਚਾਈ) ਖਤਮ ਹੀ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ। ਇਸ ਲਈ ਅਸੀਂ ਇਸ ਭਾਈ ਬੰਨੋ ਵਾਲੀ ਬੀੜ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ ਤਾਂ ਕਿ ਅਗੋਂ ਤੋਂ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਅਜਿਹੀ ਆਪ-ਹੁਦਰੀ ਹਰਕਤ ਨਾ ਕਰ ਸਕੇ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਮਿਲਾਵਟ ਨੂੰ ਸ਼ੁੱਧ ਦੁੱਧ ਵਿਚ ਖੱਟਾ ਮਿਲਾਉਣ ਵਾਲੀ ਕਰਤੂਤ ਦੱਸਿਆ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ 'ਭਾਈ ਬੰਨੋ ਵਾਲੀ ਬੀੜ' ਦਾ ਨਾਮ 'ਖਾਰੀ ਬੀੜ' ਪੈ ਗਿਆ।

"ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ 'ਆਦਿ ਬੀੜ' (ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ) ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼"

ਜਦੋਂ 'ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥ' ਦੀ ਸੰਪਾਦਨਾ ਅਤੇ ਲਿਖਾਈ ਦਾ ਕੰਮ ਪੂਰਾ ਹੋ ਗਿਆ ਤਾਂ ਮਸੰਦਾ ਰਾਹੀਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਦੇ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਸੁਨੇਹੇ ਭਿਜਵਾਏ ਕਿ ਅਸੀਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਨਵੇਂ ਗ੍ਰੰਥ ਦਾ ਭਾਦੋਂ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਸੁੱਧੀ ਸੰਮਤ ੧੬੬੧ ਅਨੁਸਾਰ ੩੦ ਅਗਸਤ ੧੬੦੪ ਈਸਵੀ ਨੂੰ ਵਿਧੀ ਪੂਰਵਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਸਮੂਹ ਸੰਗਤ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਵੇ। ਉਸੇ ਸਮੇਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਭਾਈ ਬੰਨੋ ਜੀ ਨੂੰ ਲਾਹੌਰ ਭੇਜਿਆ ਕਿ ਉਹ ਮੂਲ ਗ੍ਰੰਥ ਅਤੇ ਮੂਲ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਉਤਾਰਾ ਕਰਵਾਏ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀ ਜਿਲਦ ਬਣਵਾ ਕੇ ਲਿਆਉਣ। ਭਾਈ ਬੰਨੋ ਜੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਕੰਮ ਕਰਵਾ ਕੇ ਠੀਕ ਸਮੇਂ ਤੇ ਰਾਮਸਰ ਵਾਪਸ ਆ ਗਏ। ਗੁਰੂਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ ਦੇ ਸੀਸ ਤੇ ਮੂਲ ਗ੍ਰੰਥ ਨੂੰ ਚੁਕਵਾ ਕੇ ਨੰਗੇ ਪੈਰ ਪੈਦਲ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵੱਲ ਚੱਲਣ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਖੁਦ ਪਿੱਛੇ-ਪਿੱਛੇ 'ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ' ਦੇ ਉਪਰ 'ਚੌਰ' ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਚੱਲਣ ਲੱਗੇ। ਸਮੂਹ ਸੰਗਤ ਹੱਥ ਵਿਚ ਸਾਜ ਲੈ ਕੇ ਅਤੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਸ਼ਬਦ ਗਾਇਣ ਕਰਨ ਲੱਗੇ। **ਵਿਚਿ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਖਲੋਆ । ਵਾਲੁ ਨ ਵਿੰਗਾ ਹੋਆ ॥** ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਗੁਰੂਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਪਿਛੇ ਪਿਛੇ ਚੱਲਣ ਲੱਗੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ 'ਆਦਿ ਬੀੜ' ਮੂਲ (ਅਸਲ) ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਰਾਮਸਰ ਤੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਕੇਂਦਰ ਵਿਚ ਰੱਖ ਕੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਮਾਨ ਕੀਤਾ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਖੁਦ ਇੱਕ ਸੇਵਕ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਨਮੁੱਖ ਖੜੇ ਹੋ ਕੇ ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ 'ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥ' ਦੇ ਲਗਭਗ ਅੱਧ ਵਿਚੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਸ਼ਬਦ ਪੜ੍ਹਨ ਭਾਵ ਵਾਕ ਲੈਣ। ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰੂ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ 'ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ' ਤੋਂ ਹੁਕਮਨਾਮਾ ਲਿਆ :-

ਸੰਤਾ ਕੇ ਕਾਰਜਿ ਆਪਿ ਖਲੋਇਆ ਹਰਿ ਕੰਮੁ ਕਰਾਵਣਿ ਆਇਆ ਰਾਮ॥
ਧਰਤਿ ਸੁਹਾਵੀ ਤਾਲੁ ਸੁਹਾਵਾ ਵਿਚਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਜਲੁ ਛਾਇਆ ਰਾਮ ॥
ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਜਲੁ ਛਾਇਆ ਪੂਰਨ ਸਾਜੁ ਕਰਾਇਆ ਸਗਲ ਮਨੋਰਥ ਪੂਰੇ ॥
ਜੈ ਜੈਕਾਰ ਭਇਆ ਜਗ ਅੰਤਰਿ ਲਾਥੇ ਸਗਲ ਵਿਸੂਰੇ ॥
ਪੂਰਨ ਪੁਰਖੁ ਅਚੁਤ ਅਬਿਨਾਸੀ ਜਸੁ ਬੇਦ ਪੁਰਾਣੀ ਗਾਇਆ ॥
ਅਪਨਾ ਬਿਰਦੁ ਰਖਿਆ ਪਰਮੇਸਰਿ ਨਾਨਕ ਨਾਮੁ ਧਿਆਇਆ ॥

(ਸੂਹੀ ਮਹਲਾ-੫, ਪੰਨਾ-੭੮੩)

ਜਦੋਂ ਇਹ ਸਾਰਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਕਾਰਜ ਸੰਪੂਰਨ ਹੋ ਗਿਆ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸਮੂਹ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਹ ਸਾਰੇ 'ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥ' ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕਣ ਅਤੇ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਹ ਗ੍ਰੰਥ ਸਮੂਹ ਮਾਨਵ ਸਮਾਜ ਦੇ ਲਈ ਸਾਂਝੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਕਲਿਆਣਕਾਰੀ ਹੈ। ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਭੇਦਭਾਵ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਜਿਹੜਾ ਮਨੁੱਖ ਸੱਚੇ ਦਿਲੋਂ ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹੇਗਾ, ਸੁਣੇਗਾ ਅਤੇ ਵਿਚਾਰੇਗਾ, ਉਹ ਸਹਿਜੇ ਹੀ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਰੂਪੀ ਭਵ-ਸਾਗਰ ਤੋਂ ਪਾਰ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ । ਇਸ ਲਈ ਅੱਜ ਤੋਂ ਸਮੂਹ ਸੰਗਤ ਨੇ 'ਗੁਰੂ-ਸ਼ਬਦ' ਦੇ ਭੰਡਾਰ 'ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ' ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਨਮਾਨ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਧ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸਰੀਰ ਤਾਂ ਨਾਸ਼ਵਾਨ ਹੈ ਅਤੇ ਸਮੇਂ ਦੀਆਂ ਹੱਦਾਂ ਵਿਚ ਬੱਝਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਪਰ ਸ਼ਬਦ-ਗੁਰੂ ਦੇਸ਼ ਕਾਲ ਅਤੇ ਸਰੀਰਕ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਤੋਂ ਉਪਰ ਹੈ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਮੇਰੇ ਵਿਚ ਅਤੇ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਗਿਆਨ ਵਿਚ ਸਮਾਨਤਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ 'ਨਾਮ' ਅਤੇ 'ਨਾਮੀ' ਵਿਅਕਤੀ ਵਿਚ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਠੀਕ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ 'ਸ਼ਬਦ ਰੂਪੀ ਗੁਰੂ', 'ਦਿਵਯ ਜੋਤੀ' ਦੇ ਸਮਾਨ ਆਦਰ ਦੇ ਪਾਤਰ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਸਮੂਹ ਸੰਗਤ ਭਵਿੱਖ ਵਿਚ 'ਗੁਰੂ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਓਟ' (ਸਹਾਰਾ) ਲਵੇ, ਭਾਵੇਂ ਘਰ ਵਿਚ ਗਮੀ ਹੋਵੇ ਤੇ ਭਾਵੇਂ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਵੇ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਅੰਤ ਵਿਚ ਇੱਕ ਖਾਸ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਅਜੇ 'ਆਦਿ ਬੀੜ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ' ਦੀ ਸੇਵਾ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ ਦੀ ਹੋਵੇਗੀ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕੁਝ ਨਵੇਂ ਸੇਵਕਾਂ ਨੂੰ ਸਿਖਿਅਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ।

ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਲਈ ਸੰਗਤਾਂ ਦਾ ਤਾਂਤਾ ਲਗਿਆ ਰਿਹਾ। ਰਾਤ ਨੂੰ ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰੂਦੇਵ ਜੀ ਤੋਂ ਆਗਿਆ ਮੰਗੀ ਕਿ ਹੁਣ ਇਸ ਸਮੇਂ 'ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥ' ਨੂੰ ਕਿਸ ਸਥਾਨ ਤੇ ਲਿਜਾਇਆ ਜਾਵੇ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ 'ਗ੍ਰੰਥ' ਦਾ ਸੁਖਆਸਨ ਸਥਾਨ ਸਾਡਾ

ਨਿਜੀ ਵਿਸ਼ਰਾਮ ਸਥਾਨ ਹੀ ਹੋਵੇਗਾ। ਅਜਿਹਾ ਹੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉਸ ਦਿਨ ਤੋਂ 'ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥ' ਦੇ ਨੇੜੇ ਫਰਸ਼ ਤੇ ਆਪਣਾ ਬਿਸਤਰਾ ਲਗਾ ਲਿਆ ਅਤੇ ਆਗਾਮੀ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਉਹ ਇਸੇ ਤਰਾਂ ਹੀ ਕਰਦੇ ਰਹੇ।

ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ

ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦੁਆਰਾ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਭੰਡਾਰ 'ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ' ਦੀ ਵਿਧੀਪੂਰਵਕ ਸਥਾਪਨਾ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਇਹ ਸਮਾਚਾਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਿਆਂ ਹੀ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾਲ ਸਮੂਹ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਲਈ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦਰਬਾਰ ਸਜਾਉਂਦੇ ਅਤੇ ਕੀਰਤਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪ੍ਰਵਚਨ ਕਰਦੇ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਦੀ ਜਗਿਆਸਾ ਨੂੰ ਸ਼ਾਂਤ ਕਰਨ ਲਈ 'ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥ' ਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਈਆਂ ਦੱਸਦੇ ਅਤੇ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਿਤ ਹੋ ਕੇ ਕਿਹਾ, "ਅਸੀਂ ਕਾਫੀ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰ ਰਹੇ ਸੀ ਕਿ ਭਵਿੱਖ ਵਿਚ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਧਾਰਮਿਕ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਕਦੇ ਵੀ (ਕਿਸੇ ਸਮੇਂ) ਮਤਭੇਦ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਅਸੀਂ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਮੱਦੇ-ਨਜ਼ਰ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਇਹ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਮਝਿਆ ਕਿ ਸਮੂਹ ਮਾਨਵਤਾ ਨੂੰ ਇਕ ਸੂਤਰ ਵਿਚ ਰੱਖਣ ਲਈ ਉਸਾਰੂ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਯਤਨ ਨੂੰ ਨੇਪਰੇ ਚਾੜ੍ਹਨ ਲਈ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਮਾਰਗ-ਦਰਸ਼ਨ ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਨਿਯਮਾਵਲੀ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂਕਿ ਭਵਿਖ ਵਿਚ ਕਿਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਭਰਮ ਭੁਲੇਖਾ ਪੈਦਾ ਹੀ ਨਾ ਹੋ ਸਕੇ, ਜਿਵੇਂ ਤੁਸੀਂ ਸਾਰੇ ਜਾਣਦੇ ਹੀ ਹੋ ਕਿ ਕੁਝ ਡੰਮੀ ਗੁਰੂ ਪਹਿਲੇ ਚਾਰ ਗੁਰੂਆਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦਾ ਦੁਰ ਉਪਯੋਗ ਕਰਕੇ ਨਿੱਜੀ ਲਾਭ ਲੈ ਰਹੇ ਹਨ। ਬਾਣੀ ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਦੇ ਅਨਰਥ (ਗਲਤ ਅਰਥ) ਕਰਕੇ ਆਪਣਾ ਸੁਆਰਥ ਸਿੱਧ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਅਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੋਏ ਗੁਰੂਆਂ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਪੂਰਨ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ, ਜਿਸ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਇੱਕ ਨਿਰਗੁੱਣ ਨਿਰਾਕਾਰ ਬ੍ਰਹਮਾ ਦੀ ਉਪਾਸਨਾ ਹੀ ਹੈ, ਇਕੱਠੀ ਕਰਕੇ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ਾਲ ਗ੍ਰੰਥ ਤਿਆਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀ ਬਾਣੀ ਮਾਨਵ-ਮਾਨਵ ਵਿਚ ਪਿਆਰ ਪੈਦਾ ਕਰੇਗੀ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਬਾਣੀ ਦਾ ਮੂਲ ਉਦੇਸ਼ ਮਾਨਵਤਾ ਦੇ ਸੰਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮੁਖਤਾ ਦੇਣਾ ਹੈ। ਸਮੂਹ ਵਿਸ਼ਵ ਨੂੰ ਇੱਕ ਲੜੀ ਵਿਚ ਪਰੋ ਕੇ ਰੱਖਣਾ ਹੈ। ਸਾਡਾ ਦ੍ਰਿੜ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੈ ਕਿ:-

ਸਰਬ ਧਰਮ ਮਹਿ ਸ੍ਰੇਸਟ ਧਰਮ ॥ ਹਰਿ ਕੋ ਨਾਮੁ ਜਪਿ ਨਿਰਮਲ ਕਰਮੁ ॥

ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਬਾਣੀ ਸਭ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਧਾਰਮਿਕ ਬੰਧਨਾਂ ਤੋਂ ਉਪਰ ਕੇਵਲ ਅਤੇ ਕੇਵਲ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਸਮੂਹ ਸੰਗਤ ਦਾ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲ ਗੁਰੂ-ਚੇਲੇ ਦਾ ਨਾਤਾ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਕੋਈ ਗੀਤ ਜਾਂ ਕਹਾਣੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਤਾਂ ਕੇਵਲ ਬ੍ਰਹਮ ਵਿਚਾਰ ਹਨ। ਇਹ ਸੰਪੂਰਨ ਬਾਣੀ ਲੋਕ-ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਇਕੱਤਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਹਰੇਕ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਅਥਵਾ ਵਰਗ ਦੇ ਜਗਿਆਸੂ ਖੁਦ ਅਧਿਐਨ ਕਰਕੇ ਸਿੱਧਾ ਲਾਭ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਹੈਰਾਨੀਜਨਕ ਆਧੁਨਿਕਤਾ ਵੇਖ ਸਕੋਗੇ ਜੋ ਕਿ ਸਮੇਂ ਦੀਆਂ ਕਸੌਟੀਆਂ ਤੇ ਖਰੀ ਉਤਰੇਗੀ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਵਿਚ ਸਭਨਾਂ ਦੇ ਮੰਨਣਯੋਗ, ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ ਸਚਾਈਆਂ ਹੀ ਸਚਾਈਆਂ ਹਨ।

ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ, "ਮਨੁੱਖ ਚਾਹੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਦੇਸ਼, ਨਸਲ ਅਤੇ ਧਰਮ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ ਰਖਦਾ ਹੋਵੇ ਬੇਸ਼ਕ ਆਸਤਕ ਨਾ ਹੋ ਕੇ ਨਾਸਤਕ ਹੀ ਹੋਵੇ, ਜੇ ਉਹ ਚਾਹੇ ਤਾਂ ਇਸ ਆਦਿ-ਗ੍ਰੰਥ ਤੋਂ ਮਾਰਗ-ਦਰਸ਼ਨ (ਅਗਵਾਈ) ਲੈ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀ ਬਾਣੀ ਸਹਿਨਸ਼ੀਲਤਾ ਭਰਪੂਰ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਤੰਗ ਦਿਲੀ ਜਾਂ ਤੰਗ ਨਜ਼ਰੀਏ (ਸੰਕੀਰਨਤਾ) ਨੂੰ ਨੇੜੇ ਨਹੀਂ ਆਉਣ ਦੇਂਦੀ। ਭਾਵ ਇਸ ਦੀ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਭੇਦ-ਭਾਵ ਨੂੰ ਕੋਈ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਜੇ ਕੋਈ ਜਗਿਆਸੂ ਭਗਤੀ ਭਾਵ ਨਾਲ ਇਸ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹੇਗਾ, ਸੁਣੇਗਾ ਜਾਂ ਸੁਣਾਏਗਾ ਤਾਂ ਉਹ ਜ਼ਰੂਰ ਹੀ ਆਪਣੇ ਮਨ ਵਿਚ ਸ਼ਾਂਤੀ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰੇਗਾ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਸ ਦਾ ਕਲਿਆਣ ਹੋਵੇਗਾ।

ਸਮੀਖਿਆ :-

ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹੋ ਹੋਰਨਾਂ ਸੰਪਰਦਾਵਾਂ ਦੇ ਗ੍ਰੰਥ ਸੰਬੰਧਿਤ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਖੁਦ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਕਰਵਾਏ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦੀ ਹੋਂਦ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚੇਲਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਯਤਨਾ ਕਰਕੇ ਬਣਾਈ ਗਈ। ਪਰੰਤੂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਠੀਕ ਸਮੇਂ ਤੇ ਖੁਦ ਗੁਰਮਤਿ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦਾ ਸੰਗ੍ਰਹਿ 'ਮਾਨਵ ਸਮਾਜ ਦੀ ਉਨਤੀ ਲਈ' ਬਾਣੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸੰਪਾਦਿਤ ਕਰਕੇ 'ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥ' ਤਿਆਰ ਕਰਵਾਇਆ । ਇਸ ਦੇ ਫਲਸਰੂਪ ਭਵਿੱਖ ਵਿਚ ਗੁਰਮਤਿ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਵਿਚ ਕੋਈ ਮਤਭੇਦ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੀ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਗੁਰੁਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਚੇਤੰਨ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ 'ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥ' ਦੇ ਮੂਲ ਦਾ 'ਉਤਾਰਾ' ਤਿਆਰ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਕੁਝ ਲਿਖਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਨਵੇਂ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਕੁਝ ਰਚਨਾਵਾਂ ਆਪਣੇ ਵਲੋਂ ਹੀ ਲਿਖ ਦਿੱਤੀਆਂ ਸਨ, ਜੋ ਕਿ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਇਸ ਲਈ ਭਾਈ ਬੰਨੋ ਵਾਲਾ ਗ੍ਰੰਥ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ। ਸਮੇਂ ਦੇ ਬੀਤਣ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਅਖੌਤੀ ਵਿਦਵਾਨ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿੱਚ ਸੋਧਾਂ ਕਰਨਾ ਆਪਣਾ ਹੱਕ ਸਮਝਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਨਾਲ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ ਨੂੰ ਚੁਨੌਤੀ ਦੇ ਆਸਾਰ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਲਈ ਅਸੀਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਬਾਣੀ ਦੀ ਸ਼ੁੱਧਤਾ ਪ੍ਰਤੀ ਸਾਵਧਾਨ ਰਹਿਣਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਭਵਿੱਖ ਵਿਚ ਮੂਲ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਕੋਈ ਤਬਦੀਲੀ ਨਾ ਹੋ ਸਕੇ।